

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

Ганна СЛОЗАНСЬКА

“09” вересня 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ**

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Галузь знань	<u>01 Педагогіка/Освіта</u> (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	<u>016 Спеціальна освіта</u> (код і найменування спеціальності)
Освітня програма	<u>Логопедія</u> (найменування освітньої програми)
Мова навчання	<u>Українська</u>

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальна та вікова психологія» для студентів освітньої програми «Логопедія» спеціальності 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Розробник:

Гончаровська Г.Ф. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології розвитку та консультування Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Козак Марія Михайлівна – асистент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.
Протокол № 1 від “09” вересня 2023 року.

Завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Ганна СЛОЗАНСЬКА

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Логопедія
2	Спеціальність	016 Спеціальна освіта
3	Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
4	Ступінь вищої освіти	Бакалавр
5	Статус дисципліни	Обов'язкова
6	Мова навчання	Українська
7	Курс	1
8	Семестр	1
9	Кількість змістових модулів	2
10	Форма підсумкового контролю	Екзамен
11	ІНДЗ	науково-психологічне дослідження
12	Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	5 кредитів
13	Загальна кількість годин	150
14	Аудиторні заняття (год.)	Денна форма – 60, заочна форма – 30
15	Лекції (год.)	Денна форма – 20, заочна форма – 14
16	Семінарські заняття (год.)	Денна форма – 20, заочна форма – 16
17	Практичні заняття (год.)	Денна форма – 20, заочна форма – 0

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 30% до 70%

для заочної форми навчання – 20% до 80%

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Загальна та вікова психологія» є формування у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами;
- здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності;
- здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами;
- готовність до діагностико-консультативної діяльності;
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Вивчення навчальної дисципліни «Загальна та вікова психологія» забезпечує досягнення здобувачами таких результатів навчання:

- здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти;
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань;
- планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей;
- організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність;
- здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей;
- мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

4. Програма навчальної дисципліни

4.1 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Психологія як наука та як професія

Особливості та можливості психології. Значення психологічних знань на сучасному етапі розвитку суспільства. Визначення предмету психології. Етапи історичного поступу психології (міфологічна психологія, філософська психологія, наукова психологія). Психологія у XXI столітті. Взаємозв'язок психології з іншими науками. Галузі сучасної психології. Загальне уявлення про методи наукового дослідження. Основні групи психологічних методів.

Психіка і свідомість. Рефлекторна природа психічного. Розвиток форм відображення дійсності. Психіка як властивість високоорганізованої матерії. Поняття про свідомість, її особливості та функції. Проблема несвідомого в психології.

Поняття про діяльність. Основні поняття теорії діяльності. Основні види діяльності. Поняття про особистість. Співвідношення понять «індивід», «особистість», «індивідуальність», «суб'єкт діяльності», «людина». Основні чинники розвитку особистості.

Тема 2. Відчуття. Сприймання. Увага

Поняття про відчуття. Анатомо-фізіологічна основа відчуттів. Рецепторна та рефлекторна теорії відчуттів. Проблема відбору інформації у відчуттях. Класифікація відчуттів за принципом систематичності і генетичності. Інтероцептивні відчуття. Пропріоцептивні відчуття. Екстероцептивні відчуття: контактні та дистантні. Властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Пороги та чутливість. Субсенсорні подразники. Абсолютна чутливість та чутливість до розрізнення. Нижній абсолютний поріг чутливості та верхній поріг чутливості. Закон Вебера-Фехнера. Поріг розрізнення (диференційний поріг). Зміна чутливості.

Поняття про сприймання. Відмінності між відчуттям і сприйманням. Властивості сприймання: предметність, цілісність, константність, осмисленість, структурність, апперцепція, активність. Основні види сприймання: сприймання руху, простору, часу.

Поняття про увагу. Психологічні теорії уваги: моторна, теорія уваги Д. М. Узнадзе, позиції асоціативної та гештальтпсихології, рефлекторна теорія уваги (І. М. Сеченов, І. П. Павлов, О. О. Ухтомський), взаємозв'язок уваги і діяльності. Увага як функція психічного контролю за змістом дій людини (концепція поетапного формування розумових дій П. Я.

Гальперина). Фізіологічні основи уваги (вчення І. П. Павлова, О. О. Ухтомського). Види уваги, їх характеристика. Причини виникнення мимовільної та довільної уваги. Властивості уваги. Вивчення властивостей уваги. Причини неувважності. Розвиток і виховання уваги. Умови, що сприяють формуванню уваги.

Тема 3. Мислення. Мовлення. Уява. Пам'ять

Характеристика мислення. Взаємозв'язок мислення і мовлення. Процес вираження думки словами за Л. С. Виготським. Фізіологічні основи мислення. Основні форми мислення: поняття, судження, умовисновки. Мислення як процес. Мислительні операції. Особливості основних типів мислення: понятійного, образного, наочно-образного, наочно-дійового. Основні форми мислення. Розумові дії і мислительні операції. Поняття про інтелект. Розв'язання складних мислительних задач і творче мислення. Процес розуміння. Онтогенетичні аспекти розвитку мислення.

Загальне поняття про мову і мовлення, їх функції. Історичний розвиток мовлення та його основні функції. Фізіологічні основи мовлення. Психологічний механізм мовленнєвої діяльності. Види мовлення та їх характеристика.

Поняття про уяву, її соціальна природа. Уява як специфічно людський вид діяльності. Процес створення образів уяви. Активна та пасивна уява. Технічна уява, наукова уява, художня уява. Мрія, як особлива форма уяви. Прийоми створення уяви: аглютинація, схематизація, акцентування, типізація, гіперболізація. Уява і фантазія. Творче натхнення.

Поняття про пам'ять. Природа пам'яті. Фізіологічна основа пам'яті. Класифікація видів пам'яті. Рухова, емоційна, образна, словесно-логічна, мимовільна, довільна, короткочасна, довготривала, оперативна види пам'яті. Основні процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, забування, відтворення. Поняття про мнемічну діяльність. Основні форми забування. Закон забування Еббінгауза. Явище ремінісценції. Залежність типу пам'яті від особливостей виховання. Умови ефективного запам'ятання. Мнемоніка. Методи вивчення особливостей пам'яті.

Тема 4. Емоції та почуття. Воля. Темперамент та характер. Здібності.

Поняття про емоції та почуття. Сигнальна, регулятивна, експресивна функції емоцій. Модальності емоцій. Фізіологічна основи емоцій та почуттів. Теорії емоцій: Джеймса-Ланге, інформаційна теорія, К. Ізарда. Типи загальної емоційної спрямованості особистості і класифікація емоцій. Форми переживання емоцій і почуттів. Емоційні стани, настрої, афекти, стреси, фрустрації, пристрасті. Вищі почуття: моральні, естетичні, інтелектуальні, праксичні. Почуття і особистість.

Воля як процес свідомого регулювання поведінки. Довільні і мимовільні рухи. Характеристика вольових дій. Проблема волі у працях античних філософів. Апраксія і абулія. Роль другої сигнальної системи у формуванні вольових дій. Компоненти вольових дій. Зміст, цілі і характер вольової дії. Вольові якості особистості. Слабка воля, причини і шляхи подолання.

Поняття про темперамент. Стійкість і постійність темпераменту в ході психічного розвитку особистості. Властивості нервової системи і тип вищої нервової діяльності, їх співвідношення з типами темпераменту (І. Павлов). Типи темпераменту та їх психологічна характеристика.

Поняття про характер. Характер і темперамент. Фізіологічні основи характеру. Взаємозв'язок характеру та темпераменту. Природа характеру. Із історії вчень про характер. Структура характеру. Риси характеру. Акцентуація рис характеру. Формування характеру.

Поняття про здібності. Вчення Б. М. Теплова про здібності. Здібності і задатки. Класифікація здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Теоретичні і практичні здібності. Навчальні і творчі здібності. Рівні розвитку здібностей. Коефіцієнт інтелектуальності. Здібність. Обдарованість. Талант. Геніальність. Формування здібностей.

Тема 5. Психологія особистості.

Поняття про особистість. Особистість. Індивід. Індивідуальність. Мотиваційнопотребова сфера особистості. Спрямованість особистості. Структура особистості. Біологічне та соціальне в структурі особистості. Самосвідомість особистості. Формування особистості.

Змістовий модуль 2. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 6. Теоретичні та методологічні проблеми вікової психології

Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології. Структура вікової психології. Принципи досліджень у віковій психології: принцип детермінізму, об'єктивності, єдності психіки і діяльності, принцип розвитку. Методологічні засади вікової психології. Місце вікової психології в системі наук. Вік як основна категорія вікової психології. Проблема періодизації психічного розвитку людини в онтогенезі. Класифікація методів вікової психології та специфіка їх застосування при вивченні вікових аспектів розвитку психіки.

Основні закономірності психічного розвитку. Аналіз основних концепцій психічного розвитку. Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості. Проблема співвідношення навчання і розвитку. Поняття про рівень актуального та зону найближчого розвитку дитини. Сензитивні періоди в розвитку дитини. Показники психічного розвитку. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення, криза розвитку. Проблема вікової періодизації психічного розвитку людини. Поняття про кризи та критичні періоди.

Тема 7. Психологія немовлячого та раннього періоду

Пренатальний період розвитку. Криза новонародженості. Фаза новонародженого. Новонародженість: передумови та умови психічного розвитку; соціальна ситуація розвитку «Ми»; вроджені безумовні рефлексії та їх значення для розвитку дитини; особливості розвитку органів чуттів; розвиток емоційної сфери; комплекс пожвавлення як перша соціальна реакція немовляти.

Період немовляти: загальна характеристика; Емоційно-експресивна функція спілкування та її значення як провідної діяльності. Оволодіння мовленням у немовлячий період. Іграшка як засіб спілкування та психічного розвитку немовляти. Новоутворення і основні досягнення віку. Криза першого року життя

Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці. Поняття про предметні та знаряддеві дії. Перші ігри дітей. Розумовий розвиток у ранньому віці. Пізнання в ранньому віці: розвиток предметного сприйняття та наочно-дійового мислення; особливості розвитку уяви та пам'яті. Спілкування та мова дитини раннього віку. Передумови формування особистості. Психологічні новоутворення. Криза третього року життя: причини, основні поведінкові прояви.

Тема 8. Психологія дошкільного та молодшого шкільного віку

Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Завдання розвитку в дошкільному віці. Роль гри для психічного розвитку дитини. Види ігор. Сприйняття казки. Елементарна праця. Розвиток спілкування. Навчання. Основні тенденції розвитку мислення в дошкільному віці. Розвиток уваги дитини дошкільного віку. Особливості пам'яті дошкільнят. Пізнавальна та емоційна уява дітей дошкільного віку. Практичне оволодіння та осмислення мови. Особливості спілкування: з родиною, з однолітками. Спілкування та готовність дитини до школи. Криза сімох років. Симптом втрати безпосередності. Проблема готовності дитини до шкільного навчання.

Специфіка соціальної ситуації розвитку молодшого школяра. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів молодших школярів. Учебна діяльність як провідний вид діяльності молодшого школяра. Особливості формування інтелектуальних процесів в умовах навчальної праці в школі: вікові особливості та можливості засвоєння знань; розвиток сприймання,

спостережливості, пам'яті, уяви та уваги. Гра та навчання в молодшому шкільному віці. Психологічні особливості трудової діяльності. Особливості розвитку самосвідомості в молодшому віці. Розвиток емоційно-вольової сфери молодших школярів. Характеристика психічних новоутворень у молодшому шкільному віці.

Тема 9. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.

Соціальна ситуація в життєдіяльності підлітка. Особливості фізіологічного та психосексуального розвитку підлітка. Учбова та інші види діяльності в підлітковому віці: стимули та мотиви навчання; формування навчальних мотивів. Зміни ставлення до навчання протягом підліткового віку. Психологічні особливості трудової діяльності в підлітковому віці. Інтимно-особистісне спілкування та його роль в особистісному розвитку підлітка. Особливості спілкування. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів підлітків: критичність мислення, рівень абстрагування, узагальнення, система прямих і зворотних логічних операцій. Егоцентризм підліткового мислення. Мотиви навчальної діяльності. Мрії підлітка як специфічні прояви підліткової уяви. Особистість підлітка: криза особистості в підлітковому віці; зміни в самосвідомості підлітків; розвиток моральних норм, правил поведінки. Прагнення до дорослості як базове новоутворення віку.

Тема 10. Психологічні особливості розвитку та формування особистості у юнацькому віці. Вік дорослості. Особливості розвитку зрілої особистості.

Психологія пізнього віку.

Психологія юнацтва. Криза 14-15 років. Соціальна ситуація розвитку (професійна орієнтація, життя в батьківській родині, вікові періоди юнацького віку); учбова діяльність в юнацькому віці (зміни ставлення до навчання; роль навчання у формуванні особистості; пізнавальна сфера та творчість); трудова діяльність (вибір професії, роль праці в формуванні особистості). Психологічні особливості розумової сфери. Спілкування з батьками, з іншими дорослими, з однолітками. Проблема сенсу життя у юнацькому віці. Орієнтація на майбутнє – основне новоутворення юнацького віку. Самовизначення та самовиховання. Вибір професії, становлення Я-концепції.

Соціальна ситуація життя людини періоду дорослості. Періоди дорослості. Закономірності розвитку та проблеми самореалізації особистості дорослого. Суспільно-корисна праця як провідна діяльність. Спілкування дорослих. Розвиток психічних процесів у період дорослості. Пізнавальна діяльність дорослих: пізнання як професія; пізнавальні інтереси, що не пов'язані з професійною діяльністю. Кризи віку дорослості. Особистість дорослої людини: особливості ідентифікації з особистим «Я»; соціальна активність дорослої людини; значення активності у професійній діяльності для розвитку людини як особистості, суб'єкта діяльності та індивідуальності.

Соціальна ситуація життя людей літнього та старечого віку. Періодизація пізнього віку. Вікові закономірності та психологічні особливості нормального старіння. Діяльність у літньому та старечому віці. Участь у професійній та суспільній діяльності. Спілкування в старості. Особистість в літньому та старечому віці: значення соціальної активності в пізньому віці; криза ідентифікації зі своєю зовнішністю та фізичним «Я» в пізньому віці; психічне здоров'я в пізньому віці; психологічна готовність до старості; психологічні новоутворення літньої людини.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		кількість годин							
		денна форма				заочна форма			
	у с ь о г о		у тому числі			у с ь о го	у тому числі		
		ле кц ії	семі нар ські зан ятт я	пра кти чні зан ятт я	само стійн а робот а		ле кц ії	се мі нар ські за ня тт я	сам ості йна роб роб
Змістовий модуль 1. Загальна психологія									
Тема 1. Психологія як наука та як професія	10	2	2	2	4	10	2	-	8
Тема 2. Відчуття. Сприймання. Увага	10	2	2	2	4	10	-	2	8
Тема 3. Мислення. Мовлення. Уява. Пам'ять	10	2	2	2	4	10	2	-	8
Тема 4. Емоції та почуття. Воля. Темперамент та характер. Здібності.	10	2	2	2	4	10	-	2	8
Тема 5. Психологія особистості.	10	2	2	2	4	10	-	-	10
Разом за змістовим модулем	50	10	10	10	20	50	4	4	42
Змістовий модуль 2. Вікова психологія									
Тема 6. Теоретичні та методологічні проблеми вікової психології	10	2	2	2	4	10	-		10
Тема 7. Психологія немовлячого та раннього періоду	10	2	2	2	4	10	2	2	6
Тема 8. Психологія дошкільного та молодшого шкільного віку	10	2	2	2	4	10	2	2	6
Тема 9. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	10	2	2	2	4	10	2	2	6
Тема 10. Психологічні особливості розвитку та формування особистості у юнацькому віці. Вік дорослості. Особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	10	2	2	2	4	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем	50	10	10	10	20	50	8	8	34
Підсумковий тест	-	2	-	-	-	-	1	-	-
Всього годин	100	16	16	16	40	100	12	12	66

4.3. Теми лекцій

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Психологія як наука та як професія	2	2
2	Відчуття. Сприймання. Увага	2	-
3	Мислення. Мовлення. Уява. Пам'ять	2	2
4	Емоції та почуття. Воля. Темперамент та характер. Здібності.	2	-
5	Психологія особистості.	2	-
6	Теоретичні та методологічні проблеми вікової психології	2	-
7	Психологія немовлячого та раннього періоду	2	2
8	Психологія дошкільного та молодшого шкільного віку	2	2
9	Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	2	2
10	Психологічні особливості розвитку та формування особистості у юнацькому віці. Вік дорослості. Особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	2	2
Всього годин		20	12

4.4. Теми семінарських занять

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Психологія як наука та як професія	2	-
2	Відчуття. Сприймання. Увага	2	2
3	Мислення. Мовлення. Уява. Пам'ять	2	-
4	Емоції та почуття. Воля. Темперамент та характер. Здібності.	2	2
5	Психологія особистості.	2	-
6	Теоретичні та методологічні проблеми вікової психології	2	-
7	Психологія немовлячого та раннього періоду	2	2
8	Психологія дошкільного та молодшого шкільного віку	2	2
9	Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	2	2
10	Психологічні особливості розвитку та формування особистості у юнацькому віці. Вік дорослості. Особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	2	2
Всього годин		20	12

4.5. Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Відчуття. Сприймання.	2	-
2	Увага	2	-
3	Пам'ять	2	-
4	Мислення	2	-
5	Мовлення	2	-
6	Уява	2	-
7	Емоції та почуття	2	-
8	Воля	2	-
9	Темперамент та характер	2	-
10	Здібності	2	-
	Всього годин	20	-

4.6. Самостійна робота

№ з/п	№ теми	Назва теми	кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1	1	Психологія як наука та як професія	4	8
2	2	Відчуття. Сприймання. Увага	4	8
3	3	Мислення. Мовлення. Уява. Пам'ять	4	8
4	4	Емоції та почуття. Воля. Темперамент та характер. Здібності.	4	8
5	5	Психологія особистості.	4	10
6	6	Теоретичні та методологічні проблеми вікової психології	4	10
7	7	Психологія немовлячого та раннього періоду	4	8
8	8	Психологія дошкільного та молодшого шкільного віку	4	8
9	9	Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	4	8
10	10	Психологічні особливості розвитку та формування особистості у юнацькому віці. Вік дорослості. Особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	4	8
		Всього годин	40	66

5. Методи навчання

Лекції: метод проблемного викладання, пояснювально-ілюстративний метод з мультимедійними презентаціями, пояснення, репродуктивна бесіда, навчальна дискусія, демонстрація презентацій, аналіз, синтез, порівняння та узагальнення.

Практичні заняття: практичні методи, демонстрація презентацій, відео-роликів, презентація виконаних завдань, самооцінювання, взаємооцінювання, вправи (розв'язування

задач на застосування набутих знань, тренування у застосуванні практичних методик, творчі завдання.

Семінарські заняття: усні доповіді, дискусії, метод проблемного навчання.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Загальна та вікова психологія» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: усне опитування, письмові завдання, тести, участь у дискусіях та обговореннях, доповіді, презентації, есе, метод «case study», тестові методики.

6. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни «Загальна та вікова психологія» використовуються такі форми контролю:

- поточний контроль здійснюється у формі оцінювання результатів навчальної діяльності студентів на семінарських заняттях та виконання ними завдань самостійної роботи;
- підсумковий контроль проводиться у формі заліку (тестування на сервері електронних ресурсів MOODLE у термін, визначений графіком підсумкового контролю).

7. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Теоретична підготовленість перевіряється і оцінюється за результатами усної або письмової відповіді на питання практичних занять, що складені у відповідності до змісту навчальної програми.

Усна відповідь здобувача (до 2 балів)

2 бали отримують здобувачі, які знають зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу; дали вичерпні точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; виклали матеріал без помилок і неточностей.

1,5 бали отримують здобувачі, які знають зміст заняття та добре його розуміють, в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використали на достатньому рівні обов'язкову літературу; хоча на додаткові питання відповідають без помилок; виконують практичні завдання, відчувачи складнощі лише у найважчих випадках.

1 бал отримують здобувачі при задовільному рівні розуміння змісту заняття, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки; спроможні вирішувати спрощені завдання за допомогою навідних питань; частково вирішують задачі та виконують практичні навички, відчувачи складнощі в ряді простих випадків.

0,5 бала отримують здобувачі, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми; не спроможні самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені прості запитання відповідають вірно.

0,25 бала отримують здобувачі, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Доповнення відповіді:

1 бал – отримують здобувачі, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, навели власні аргументи щодо основних положень даної теми;

0,5 бала отримують здобувачі, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з даної теми та висловили власну думку.

«Мультимедійна презентація» - представлення змісту навчального предмета, навчальної задачі з використанням мультимедійних технологій.

Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

2 бали – тема розкрита, матеріал повністю відповідає вказаним параметрам, презентація оформлена без зауважень.

1,5 бали – тема розкрита частково (не більше 2 зауважень), матеріал відповідає вказаним параметрам частково (не більше 2 зауважень), презентація оформлена з зауваженнями (1-2 зауваження).

1 бал – тема розкрита частково (не більше 3 зауважень), матеріал відповідає вказаним параметрам частково (не більше 3 зауважень), презентація оформлена з зауваженнями (не більше 3 зауважень).

0,5 бала – тема не розкрита (4 та більше зауважень), матеріал відповідає вказаним параметрам частково (4 та більше зауважень), презентація оформлена з зауваженнями (4 та більше зауважень).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру з дисципліни проводиться 2 модульних контрольних роботи (МКР). МКР складається з вирішення тестових завдань. До модульної контрольної роботи допускаються всі здобувачі. На виконання МКР відводиться до одної академічної години. Здобувач, який не з'явився на МКР з поважної причини, може пройти його у визначений термін.

У випадку отримання незадовільної контрольної модульної рейтингової оцінки здобувач повинен повторно пройти модульний контроль в установленому порядку. При повторному проходженні модульного контролю максимальна величина контрольної модульної рейтингової оцінки в балах, яку може отримати здобувач, не повинна перевищувати максимальне значення оцінки «Добре» за національною шкалою.

Повторне проходження модульного контролю при отриманні раніше позитивної контрольної модульної рейтингової оцінки з метою підвищення підсумкової модульної рейтингової оцінки не дозволяється.

Сума поточної модульної та контрольної рейтингових оцінок становить підсумкову модульну рейтингову оцінку, якій відповідає певний рівень оцінки за національною шкалою.

Таблиця 7.1

Шкала контролю модульної контрольної роботи

Показники	Бали
Письмова модульна контрольна робота: - тестові завдання (за кожну правильну відповідь нараховується 1 бал)	0 – 5

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Якщо здобувач має позитивну (за національною шкалою) підсумкову семестрову модульну рейтингову оцінку, то він допускається до семестрового екзамену.

Семестровий екзамен здійснюється екзаменатором шляхом виконання здобувачем письмової екзаменаційної роботи.

До екзамену допускаються тільки ті здобувачі, які отримали такі бали: по 35 балів і більше – за контроль усіх двох змістових модулів. До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувачі, які не виконали усі види обов'язкових робіт (самостійних завдань, рефератів тощо), передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів.

Екзамен відбувається у вигляді тесту. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. На виконання МКР відводиться до двох академічних годин.

Таблиця 7.2

Шкала контролю підсумкової контрольної роботи

Показники	Бали
Письмова модульна контрольна робота: - тестові завдання (за кожну правильну відповідь нараховується 1 бал)	0 – 5

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Оцінювання рівня і якості знань здобувачів заочної форми навчання

Оцінювання якості знань здобувачів заочної форми навчання в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання. Якість знань здобувачів заочної форми навчання оцінюється за двома компонентами: письмові роботи та доповіді (0-60 балів). На виконання письмового компонента у вигляді підсумкового тесту відводиться до 1 академічної години. В кожному варіанті є 40 тестових завдань. Правильна відповідь за кожний окремий тест оцінюється в 2 бали. За допомогою письмового компоненту оцінюється ступінь засвоєння пройденого матеріалу за максимальною рейтинговою оцінкою – 40 балів (див. табл. 6).

Таблиця 6

Шкала контролю письмового компоненту екзамену для заочної форми навчання

Показники	Бали
Письмовий компонент заліку: - тестові завдання (за кожну правильну відповідь нараховується 2 бали)	0-40
Загальна оцінка	40

Академічна доброчесність. Високо цінується академічна доброчесність. До всіх здобувачів освітньо-професійної програми відбувається абсолютно рівне ставлення.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Не дотримання академічної доброчесності стане причиною стягнень, за що можуть відніматися бали. Мінімальне покарання для здобувачів, яких спіймали на обмані чи плагіаті під час підсумкового контролю, буде нульовим для цього завдання з послідовним зниженням підсумкової оцінки дисципліни принаймні на одну літеру.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
64-74	D		
60-64	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Мультимедійний проектор – демонстрація презентацій.
2. Комп'ютери з доступом до Інтернету – проведення підсумкового контролю.

9. Рекомендована література

Основна

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с.
2. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Комунікативний компонент мовленнєвої діяльності у дітей: діагностичний комплекс: навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення. Запоріжжя: ЛІПС, 2020. 124 с.
3. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник для студ. психол. і педагог. спеціальностей. 2-ге видан., випр. і доп. Київ : «Центр учбової літератури». 2007. 968 с.
4. Вікова і педагогічна психологія / ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. 2-е вид., допов. Київ : Каравела, 2009. 400 с.
5. Власова О. І. Педагогічна психологія. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
6. Загальна психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закладів / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловієнко / за заг. ред. С. Д. Максименка. Київ : Форум, 2000. 543 с.
7. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія: навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 294 с.
8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ: Радянська школа, 1989. 608 с.
9. Корольчук М. С., Криворучко П. П. Історія психології : навч. посіб. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2004. 248 с.
10. Корольчук М. С. Психологія : схеми, опорні конспекти, методики : навч. посіб. Київ : Ельга; Ніка-Центр, 2009. 320 с.
11. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 384 с.
12. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років: монографія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.
13. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія: (курс лекцій): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; М-во освіти і науки України, Ін-т соц. робота та упр. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2005. 128 с.
14. Логопедія / Шеремет М. К., Тарасун В. В., Конопляста С. Ю. та ін.; за ред. М. К. Шеремет. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 678 с.
15. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. Київ: Центр навч. літератури, 2004. 272 с.

16. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: Методологія, методи, програми, процедури: навч. посіб. для вищої школи. Київ: Наукова думка, 1998. 226 с.
17. Максименко С. Д., Клименко В. В., Толстоухов А. В. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості. Київ: Вид-во Європейського ун-ту, 2010.
18. М'ясоїд П. А. Загальна психологія. Київ : Вища школа, 2001. 487 с.
19. М'ясоїд П. А. Задачі з курсу загальної психології : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2000. 183 с.
20. Основи практичної психології : підручник / за заг. ред. В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелєва та ін. Київ : Либідь, 2003. 536 с.
21. Основи психології : підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. Київ : Либідь, 2002. 630 с.
22. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посіб. для самост. роботи студ. Київ: Академвидав, 2011. 373 с.
23. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Короткий довідник з дитячої психології. Рівне, 2008. 55 с.
24. Практикум із загальної психології / за ред. Т. І. Пашукової. Київ : Знання, 2000. 204 с.
25. Психологія: навч. посіб. / О. В. Винославська, О. А. Брусенко. Київ, 2005. 352 с.
26. Психологія : підручник / за ред. Ю. Л. Трофімова. Київ : Либідь, 2001. 390 с.
27. Рібцун Ю.В. Розвиток емоційної сфери дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2020. Вип. 16. С. 295–312.
28. Русинка І. І. Психологія : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 367 с.
29. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія. Київ : Академвидав, 2006. 360 с.
30. Самошкіна Л. М. Вікова психологія : навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом / ред. Е. Л. Носенко. Дніпропетровськ : вид-во ДНЕУ, 2006. 248 с.
31. Скрипченко О., Долинська Л., Огороднійчук З. Загальна психологія. Київ : АПН, 2002. 464 с.
32. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2005. 520 с.
33. Титаренко Т., Панок В. Прогнозування й планування життєвого шляху. Київ: Либідь, 2003. С. 177–188.
34. Титаренко Т. Подія як вузловий момент життєвого шляху. Київ : Либідь, 2003. С. 149–153.
35. Титаренко Т. Поняття життєвого шляху особистості. Київ: Либідь, 2003. С. 136–148.
36. Титаренко Т. Життєві кризи особистості. Київ : Либідь, 1999. С. 155–167.
37. Цигульська Т. Ф. Загальна та прикладна психологія : навч. посіб. Київ : Наукова думка, 2000. 190 с.
38. Цимбалюк І. М. Психологія. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 304 с.
39. Цимбалюк І. М., Яницька О. Ю. Загальна психологія. Київ : ВД Професіонал, 2004. 304 с.
40. Чайченко Г. М. Поведінка і психіка тварин : навч. посіб. Київ : ВП «Київський університет», 2000. С. 7–32.
41. Шпак М. М. Психологія розвитку емоційного інтелекту молодших школярів: монографія. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2016. 372 с.
42. Щотка О. П. Вікова психологія дорослої людини: навч. посіб. Ніжин : РВВ НДПУ ім. М. Гоголя, 2001. 194 с.

Допоміжна

1. Бех І. Д. Від волі до особистості. Київ : Україна. Віта.1995. 202 с.
2. Дрозденко К. С. Загальна психологія в таблицях і схемах : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2004. 304 с.
3. Дубравська Д. М. Основи психології : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 280 с.
4. Загальна психологія : підручник./ за заг. ред. С. Д. Максименка. Вінниця : Нова книга, 2004. 704 с.

5. Занюк С. С. Психологія мотивації та емоцій : навч. посіб. для студентів гуманіт. факультетів ВНЗ. Луцьк : ред.-вид. відд. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1997. 180 с.
6. Карпенко Є. Вікова та педагогічна психологія. Актуальні студії сучасних українських учених : навч. посіб. Дрогобич : Посвіт, 2014. 152 с.
7. Кодлюк Я. Суб'єктність молодшого школяра в навчальній діяльності. Початкова школа. 2013. № 1. С. 6–9.
8. Корольчук М. С. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики : навч. посіб. Київ : Ельга; Ніка-Центр, 2009. 320 с.
9. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка : основні положення : навч. посіб. Київ : «ЕксОб», 1999. 303 с.
10. Макарова Л. Л., Синельников В. М. Загальна психологія: методичні розробки семінарських занять : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2005. 200 с.
11. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2009. 158 с.
12. Мачушник О. Л. Загальна психологія. Тестові завдання : навч.-метод. посіб. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2012. 76 с.
13. Москалець В. П. Зоопсихологія та порівняльна психологія [текст]: підруч. Вид. 2-ге перероб., доп. Київ : Ліра-К, 2020. 224 с.
14. Москалець В. П. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. С. 252-256.
15. Павелків Р. В. Загальна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2009. 576 с.
16. Пальм Г. А. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
17. Партико Т. Б. Загальна психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 416 с.
18. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О. М. Степанов. Київ : Академвидав, 2006. 424 с.
19. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
20. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
21. Шамне А. В. Збірник задач з психології : навч. посіб. Київ : ТОВ ВВП «Інтерсервіс», 2016. 237 с.

10. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Безкоштовні електронні підручники онлайн. URL: <https://stud.com.ua/psihologiya/>
2. Навчальні матеріали онлайн. Психологія. URL: <https://pidruchniki.com/psihologiya/>
3. Навчальні матеріали онлайн. URL: <http://psylib.org.ua/index.html>